

Nr 293.

Av herr **Domö** m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående vissa åtgärder för förstärkande av den personella försvarsberedskapen, angående förslag till lag om vissa ändringar i värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443) och angående extra materialanskaffning m. m. för försvarsväsendet.

Vid innevarande riksdags början framförde vi i motioner förslag till åtgärder, avsedda att stärka vårt lands försvarsberedskap utöver vad i årets trontal eller Kungl. Maj:ts proposition nr 1 härutinnan bebådats eller föreslagits. Då de av Kungl. Maj:t sedermera framlagda ytterligare propositionerna nr:is 232—34 i dessa frågor skola jämte förutvarande framställningar nu av riksdagen behandlas, vilja vi sålunda erinra om och hänvisa till dessa våra tidigare motioner, upptagande olika åtgärder såväl för den militära beredskapen, inom armén, marinen och flygvapnet, som den civila och ekonomiska. I ett avseende hava vi emellertid med anledning av Kungl. Maj:ts nämnda senare propositioner funnit anledning till förnyade framställningar, nämligen beträffande den personella beredskapen vid försvarsväsendet, företrädesvis armén. I detta hänseende bedja vi få anföra följande:

I våra motioner med anledning av 1939 års statsverksproposition ha vi *Tidigare motioner.* bl. a. framhållit, hurusom landets säkerhet på grund av det utrikespolitiska läget, den allmänna upprustningen i världen och den militärtekniska och taktiska utvecklingen ovillkorligen krävde åtgärder för att höja den personella beredskapen vid försvaret och förbättra de värnpliktigas såväl som befällets utbildning. Genom denna utveckling fyllde 1936 års försvarsordning ej längre de fordringar, som måste uppställas.

Av flera skäl, som här ej torde behöva närmare utvecklas, stannade 1930 års försvarskommission för en utbildningstid, som redan då erkändes ligga i underkant. Genom sin korta utbildningstid intoge Sverige jämte Danmark och Norge en särställning, vilken än mer framhävdes av att här icke förefunnes någon förberedande ungdomsutbildning såsom i flera andra länder. Samtliga militära chefer hade även i sina rapporter för 1938 framhållit, att den 1936 fastställda utbildningstiden vore för kort för att medgiva dandandet av fullt fältdugliga soldater och uppställandet omedelbart efter en mobilisering av operationsdugliga förband. Försvarsordningen medgäve icke heller att utan extraordinära inkallelser en året om tillräcklig tillgång på

utbildad trupp såsom beredskap förefunnes. En förlängning av utbildningstiden såväl som inkallelse av äldre årsklasser vore därför nödvändig för att höja försvarsberedskapen i nivå med nuvarande läges krav. Vilka åtgärder som borde vidtagas ansågo emellertid motionärerna att de militära myndigheterna måste i första hand föreslå. De vid riksdagens början avlämnade motionerna utmynnade sålunda i en hemställan om framläggande till innevarande års riksdag av förslag, som dels med verkan inom den närmaste framtiden tillgodosågo kraven på personell beredskap och dels för framtiden säkerställde en mot det moderna krigets krav svarande utbildning av de värnpliktiga.

Försvarsstabschefens förslag i allmänhet.

Vid tidpunkten för dessa motioners avlämnande hade emellertid — såsom av Kungl. Maj:ts proposition nr 232 framgår — ett förslag till ökad försvarsberedskap redan avgivits av chefen för försvarsstaben till chefen för försvarsdepartementet. Sedermera hava ytterligare två förslag från chefen för försvarsstaben överlämnats, ehuru varken riksdagen eller allmänheten erhållit någon kännedom om att dessa förslag förelåge förrän i och med framläggandet av proposition nr 232. Då häri endast vissa delar av förslagen relaterats, sakna vi möjlighet att grunda våra framställningar annat än i vissa delar på de åsikter, för vilka det gemensamma försvarets främste militäre målsman gjort sig till tolk, men torde å andra sidan ha fog för ett antagande att våra åsikter väsentligen sammanfalla. Av proposition nr 232 vill det dessutom synas, som om försvarsstabschefen i intet av de tre förslagen varit obunden av vissa på förhand givna direktiv och sålunda icke fritt kunnat föreslå de åtgärder, vartill det politiska läget och de militära betingelserna giva anledning. Detta begränsar än mer möjligheterna att på försvarsstabschefens förslag basera en förutsättningslös bedömning av vad som bör vidtagas för att säkerställa en tillfredsställande försvarsberedskap.

Försvarsstabschefens första förslag.

Försvarsstabschefens tre förslag, sådana som de tydligen i starkt sammandrag relaterats i proposition nr 232, giva dock viss ledning för bedömning av den ståndpunkt, som försvarsstabschefen intager till frågan om den personella beredskapen och utbildningstidens längd. I sitt första förslag av den 21 januari har försvarsstabschefen utgått från förutsättningen, att nuvarande fredstjänstgöringstid för värnpliktiga skulle bibehållas, den s. k. kategoriklyvningen alltjämt gälla och de värnpliktiga tillhörande ersättningsreserven icke tagas i anspråk för vapentjänst. Med denna förutsättning kunde genom omläggning av inryckningarna vissa beredskapsförband uppsättas allenast under fyra månader årligen, och på bekostnad av mindre fullständig utbildning, rekrytering och beredskap för allmän mobilisering vid flera regementen, varigenom ur total beredskapssynpunkt en försämring skulle följa.

Det andra förslaget, avgivet den 8 februari, utgick från förutsättningen, att nuvarande fredstjänstgöringstid för värnpliktiga skulle bibehållas oförändrad men antingen kategoriklyvningen upphävas eller värnpliktiga tillhörande ersättningsreserven få tagas i anspråk för vapentjänst. Med denna förutsättning kunde beredskapsförband uppsättas under fyra månader årligen, på intill 1942 något förbättrade villkor än i det första förslaget. Försämring av utbildningen kunde dock alltjämt befaras och våren 1940 måste äldre årsklasser i mindre utsträckning inkallas. Efter våren 1942 kunde systemet icke längre beräknas vidmakthållas, enär det för beredskapsförbandens organisering erforderliga tillskottet av värnpliktiga genom befolkningsminskningen då icke mera vore påräkneligt.

Försvarsstabschefens andra förslag.

I det tredje förslaget av den 20 februari har chefen för försvarsstaben i huvudsak anslutit sig till en av chefen för armén den 6 februari gjord utredning med den förutsättningen, att värnpliktstiden ökas och kategoriklyvningen upphäves. Detta förslag har blivit allmännare känt därigenom, att chefen för armén den 25 februari ingivit en utredning jämte förslag till revidering av 1936 års försvarsordning till chefen för försvarsdepartementet i öppen skrivelse med i sak samma innehåll som den till försvarsstabschefen den 6 februari överlämnade utredningen.

Försvarsstabschefens tredje och chefens för armén förslag.

I denna sin utredning erinrar chefen för armén först inledningsvis om sin underdåniga årsberättelse över verksamheten under utbildningsåret 1937—1938, vari han bl. a. anförde, att redan för att erhålla ett under större delen av året enligt nutida fordringar tillfredsställande beredskapsläge en revidering av gällande härordning vore ofrånkomlig. Härvid borde bl. a. den s. k. kategoriklyvningen upphävas, varjämte tjänstgöringstiden för de värnpliktiga måste ökas. Sistnämnda krav vore så mycket mera framträdande, som han på grundvalen av egna iakttagelser och enligt samstämmiga rapporter från honom underlydande chefer kommit till den bestämda övertygelsen, att nuvarande tjänstgöringstid för de värnpliktiga icke medgäve bibringandet av sådan utbildning, att truppförbanden omedelbart efter mobilisering ägde tillfredsställande krigsduglighet.

I fortsättningen av sin årsberättelse anförde han vidare, att även det spörsmålet torde bliva aktuellt, huruvida icke vissa övningar borde anbefallas för värnpliktiga, tillhörande äldre årsklasser, i syfte att tillgodose såväl den närmaste tidens beredskapskrav som önskemål i fråga om en förbättrad utbildning av de enligt 1925 års härordning alltför ofullständigt utbildade årsklasserna. I detta sammanhang erinrade han vidare därom, dels att 1936 års härordning ur mobiliseringssynpunkt icke når full effektivitet förrän efter åtskilliga år, dels att härordningen främst är uppbyggd för ett systematiskt utbildningsarbete med bortseende från de krav på sländig beredskap, som den politiska utvecklingen i Europa under de senaste åren framkallat. Då rikets säkerhet ansåges påfordra en ökad ständig personell be-

redskap samt tillgång till krigsdugliga förband omedelbart efter mobilisering, följde därav med bjudande nödvändighet nu antydda härorganisatoriska konsekvenser.

Därefter framhåller chefen för armén, att den nuvarande tjänstgöringstidens längd och den nuvarande linjekontingentens storlek icke medgiva, att utbildade truppförband av sådan styrka finnas disponibla under flertalet av årets månader, att rimliga krav på personell beredskap och snabb mobilisering bliva tillgodosedda, vartill kommer, att 1936 års härordning — särskilt ur mobiliseringssynpunkt — ännu icke är på långt när genomförd. En revidering av härordningen för tillgodoseende av dessa krav borde därför snarast tagas under omprövning. För att icke genomgripande organisatoriska förändringar skulle medföra ett svaghetsmoment borde dock denna revidering begränsas till sådana åtgärder, vilka äro ägnade att på grundvalen av gällande organisation bota de brister, som äro mest framträdande och härvid i första hand sådana, vilkas avhjälpande på kort tid leder till ökad beredskap.

Ehuru den aktuella situationen sålunda påkallade den största uppmärksamhet och nödvändiggjorde att stor hänsyn toges till snabbt verkande åtgärder, vore det ur härorganisatorisk synpunkt samtidigt angeläget, att konsekvenserna av alla revideringar såges på längre sikt och att vidtagna åtgärder systematiskt inpassades i ett riktigt organisatoriskt sammanhang. I enlighet med denna tankegång hade han granskat det aktuella härordningsproblemet ur synpunkten av att åstadkomma sådana förbättringar, främst i vad avser de värnpliktigas utbildnings- och tjänstgöringsförhållanden, att truppförbanden omedelbart efter mobilisering erhöle tillfredsställande krigsduglighet och att erforderlig personell minimiberedskap kunde upprätthållas åtminstone under tiden mars—september årligen. Härvid har ständigt hållits i sikte att revideringen skall medföra minsta möjliga förändringar i nu gällande utbildnings- och mobiliseringsorganisation samt lägsta möjliga kaderökningar och kostnader.

I andra hand har till prövning upptagits vilka provisoriska åtgärder, som böra vidtagas under övergångstiden med hänsynstagande till att de dels skola tillgodose den aktuella situationens krav, dels snabbt skola verka i riktning mot permanent förbättring i fråga om truppförbandens krigsduglighet vid mobilisering.

Slutligen hava i samband med nyssnämnda undersökningar prövats, vilka åtgärder i övrigt, som kunna finnas erforderliga för att öka försvarsberedskapen inom armén i dess helhet och som icke kunna anses bliva i erforderlig grad beaktade genom en revidering av härordningen enligt ovan nämnda grunder.

I fråga om *tjänstgöringstidens längd och fördelning* anför chefen för armén följande:

»För nående av det uppställda slutmålet i vad avser de värnpliktigas *utbildning* måste en tjänstgöringstid i beväringen av 210 dagar vid samtliga truppslag anses såsom ett minimum (jämför försvarskommissionens betänkande). Tjänstgöringstiden bör i regel vara fördelad på en första tjänstgöring om 180 dagar och en repetitionsövning om 30 dagar. Liksom för närvarande bör i huvudsak två tjänstgöringsgrupper organiseras, nämligen en vintergrupp och en sommargrupp. Huvuddelen av de värnpliktiga bör även i överensstämmelse med nuvarande grunder tillföras sommargruppen och utbildningen i möjligaste mån ordnas enhetligt vid samtliga truppförband tillhörande samma truppslag.

Vid bedömandet av de åtgärder, som krävas för att tillgodose *beredskapskravet*, måste man av erfarenhet utgå ifrån att de värnpliktiga i allmänhet nödtorftigt kunna användas för beredskapstjänst tidigast efter 90 dagars utbildning. För att de beredskapsförband, vari vintergruppen ingår, skola motsvara detta krav torde dock de till denna grupp hörande värnpliktiga böra hava genomgått 120 dagars utbildning, innan de kunna ingå i nämnda förband.

Därest s o m m a r g r u p p e n s tjänstgöring påbörjas den 15 mars, kunna dess värnpliktiga användas för beredskapstjänst under tiden 15 juni—1 oktober, under vilken tid 15 dagars övningsuppehåll beräknas. Denna tjänstgöringsgrupp omfattar ett så stort antal värnpliktiga, att utbildningsorganisationen i och för sig kan anses utgöra en beredskapsorganisation, under förutsättning att smärre kontingenter från truppförband i de inre delarna av landet tillföras de truppförband, vilka närmast böra svara för beredskapstjänsten.

Därest tjänstgöringen för v i n t e r g r u p p e n påbörjas den 1 november och övningsuppehåll i 15 dagar beräknas under julen, kan denna tjänstgöringsgrupp bestrida beredskapstjänst under tiden 15 mars—15 maj. De nuvarande kontingenterna äro emellertid så små, att erforderliga beredskapsförband icke kunna organiseras, även om samtliga truppförbands kontingenter utnyttjas härför.

Av det anförda framgår att såväl vinter- som sommargrupp skulle vara i tjänstgöring under tiden 15 mars—15 maj. För en sådan dubbelbeläggning äro emellertid icke truppförbandens befälskadrar beräknade, varför organisationen icke utan vidare kan genomföras. För att under samma tid åstadkomma den erforderliga styrkan vid beredskapsförbanden kräves dessutom ett avsevärt tillskott av värnpliktiga antingen genom en ökning av vintergruppen eller på annat sätt.

Slutligen måste särskilda åtgärder vidtagas för att tillgodose beredskapstjänsten under den månad (16 maj—15 juni), då enligt ovan inga beredskapsförband stå till förfogande.

Med hänsyn till att befälsutbildningen vid armén (underbefälsskolorna vid truppförbanden, AUS, KS m. fl. skolor) är koncentrerad till vinterhalvåret, medger den nuvarande utbildningsorganisationen endast en mycket begränsad och ur beredskapssynpunkt absolut otillräcklig ökning av vintergruppen. Tillskottet bör vidare bl. a. av utbildningsskäl, under inga förhållanden medföra en minskning av sommargruppens styrka. Kravet på erforderligt tillskott av värnpliktiga under tiden 15 mars—15 maj måste sålunda tillgodoses på annat sätt, varvid befälsbehovet under samma tid även måste kunna säkerställas.

För att erhålla det erforderliga tillskottet av utbildade värnpliktiga till beredskapsförbanden under nyssnämnda tvåmånadersperiod såväl som för att

fylla luckan i beredskapstjänsten under tiden 16 maj—15 juni synes den enda utvägen vara att införa en särskild beredskapsövning för de värnpliktiga. Med hänsyn främst till beredskapskravets tillgodoseende men även för att möjliggöra en i hög grad önskvärd repetition och komplettering av tidigare erhållen utbildning synes denna beredskapsövning böra erhålla en varaktighet av 30 dagar. Den sammanlagda tjänstgöringstiden i beväringen för de värnpliktiga i allmänhet skulle sålunda komma att utgöra 240 dagar.

Beredskapstjänsten skulle fullgöras på så sätt, att sommargruppens värnpliktiga — uppdelade i tre omgångar — fullgöra en beredskapsövning om 30 dagar under tiden 15 mars—15 juni. Vintergruppens värnpliktiga böra fullgöra sin beredskapsövning i direkt anslutning till första tjänstgöringen (16 maj—15 juni).

En förutsättning för befälsbehovets tillgodoseende vid beredskapsförbanden under tiden 15 mars—15 juni utan avsevärda kaderökningar är också att dessa förband organiseras med *redan utbildade* värnpliktiga. Om så är fallet synes det nämligen vara möjligt att något eftersätta befälets kvalifikationer såsom trupputbildare. Befälsbehovet vid beredskapsförbanden torde med andra ord under sådana förhållanden i huvudsak kunna tillgodoses med personal, vars utbildning främst varit inriktad på truppföring, d. v. s. med reservpersonal och värnpliktigt befäl.

Tjänstgöringstidens fördelning och grundragen av beredskapstjänstens organisation kunna på grund av det ovan anförda för flertalet truppslag och truppförband sammanfattas på följande sätt.

V i n t e r g r u p p.

Med början inskrivningsåret på hösten fullgör den värnpliktige första tjänstgöring och beredskapsövning i en följd 210 dagar (plus 15 dagars uppehåll) ungefärliga tiden 1 nov.—15 juni; därunder beredskapstjänst 15 mars—15 juni;

2. eller 3. året efter inskrivningsåret repetitionsövning 30 dagar (1 sept.—30 sept.).

S o m m a r g r u p p.

Året efter inskrivningsåret fullgör den värnpliktige första tjänstgöring 180 dagar (plus 15 dagars uppehåll) ungefärliga tiden 15 mars—1 okt.; därunder beredskapstjänst 16 juni—1 okt.;

2. eller 3. året efter inskrivningsåret repetitionsövning 30 dagar (1 sept.—30 sept.);

under ettdera av sistnämnda år fullgöres en beredskapsövning om 30 dagar under tiden 15 mars—15 juni på olika tider vid olika regementen. Vid de truppförband, där enligt nuvarande bestämmelser vinterutbildning äger rum, organiseras beredskapsövningen såsom vinterutbildning enligt i huvudsak nu gällande grunder i 30 dagar under tiden 14 febr.—15 mars; av beredskapsskäl kan ändring av tiden i vissa fall bli nödvändig.

Reservunderbefäl utväljas vid flertalet truppslag bland de inryckande av såväl vinter- som sommargruppen och erhålla särskild utbildning dock med samma tjänstgöringstid som övriga.

Den nuvarande tjänstgöringstiden för studenter och likställda ökas med 40 dagar, varav 30 för beredskapsövning och 10 för att möjliggöra tidigare inryckning till första tjänstgöringen inskrivningsåret.»

För att en organisation enligt det skisserade systemet skall kunna genomföras, beräknar chefen för armén det nödvändigt med en *utökning av linjekontingenten värnpliktiga* för krigsmakten i dess helhet med 2 330 man.¹

Beträffande denna utökning anför chefen för armén följande:

»En utökning av de i VL, § 24, angivna kontingenterna i linjetjänst med 2 330 man kan med hänsyn till den beräknade tillgången på vapenföra värnpliktiga endast äga rum under ett fåtal år. Årsklass 1942 och följande årsklasser äro — sedan nuvarande linjekontingenter uttagits — icke ens tillräckligt stora för att tillgodose handräckningsbehovet enligt nu gällande grunder. Med hänsyn härtill är bl. a. en omläggning av dessa grunder förr eller senare erforderlig. Förutom att civil arbetskraft i ökad utsträckning synes böra tagas i anspråk för handräckningstjänsten i samband med att maskinella anordningar i ökad utsträckning införas för sparande av arbetskraft, förefaller mig en återgång till före år 1925 tillämpat system i fråga om handräckningstjänstens bestridande utgöra den närmast till hands ligande utvägen för lösande av denna fråga. Detta innebär att i första hand icke vapenföra värnpliktiga (besiktningsgrupp 4), i andra hand jämlikt IF, § 110, överförda värnpliktiga och i tredje och sista hand de under utbildning varande värnpliktiga tagas i anspråk för handräckningstjänst. Genom att årsklassernas storlek efter hand nedgår, komma så småningom alla vapenföra att uttagas till linjetjänst, varigenom den s. k. kategoriklyvningen automatiskt försvinner.

Med hänsyn såväl till behovet av ökad linjekontingent som till det småningom uppstående kravet på handräckningstjänstens omorganisation i samband med kategoriklyvningens successiva automatiska upphörande samt även med hänsyn till de andra synpunkter, som tala för kategoriklyvningens slopande och vilka det synes mig överflödigt att här närmare beröra, har jag vid min undersökning av möjligheterna att, i vad avser tillgången på värnpliktiga, genomföra den ovan skisserade revideringen av härordningen utgått från följande förutsättningar, nämligen

att kategoriklyvningen upphäves;

att handräckningsbehovet vid armén tillgodoses enligt före år 1925 tillämpat system; samt

att utöver vad ovan anförts nu utgående värnpliktskontingenter bibehållas.

En beräkning under ovan angivna förutsättningar av tillgången på vapenföra värnpliktiga i allmänhet för genomförande av härordningens revidering framgår av följande tablå.²

Av tablån framgår att det ökade årsbehovet utan särskilda åtgärder kan fyllas av årsklasserna 1940—1943. Dessa årsklasser uppvisa, sedan behovet blivit tillgodosett, därjämte ett avsevärt överskott. Årsklasserna 1944—1946 äro däremot icke tillräckligt stora för att fylla behovet. Det synes emellertid möjligt att genom organisatoriska åtgärder fylla bristerna 1944—1946 med

¹ Här i ingår en av chefen för armén förutsatt ökning av kontingenten till marinen med 460 man, vilken icke upptagits i prop. nr 233. Enligt chefens för försvarsstaben förslag bör styrkan upptagas till 500 man, motsvarande behöflig utökning av kustartilleriets vinterkontingent.

² Inf. å sid. 8.

Årsklass	Beräknad tillgång ¹	Behovet enligt ovan för				Återstår för inf. m. m.
		marinen	art. utom lvar.	lvar.	Summa	
1940	12 100	460	250	700	1 410	10 690
1941	8 560	460	250	700	1 410	7 150
1942	4 680	460	250	700	1 410	3 270
1943	3 710	460	250	700	1 410	2 300
1944	2 040	460	250	700	1 410	630
1945	980	460	250	700	1 410	—
1946	20	460	250	700	1 410	—

överskottet från de föregående åren. Härtill kommer att ytterligare tillgång på vapenföra värnpliktiga torde kunna påräknas genom att handräckningstjänsten vid övriga försvarsgrenar sannolikt kräver ett mindre antal man, därest utbildningstiden ökas jämväl vid dessa. Avgången från årsklasserna kan också beräknas bli mindre, sedan under krigsåren födda årsklasser fullgjort sin fredstjänstgöring i beväringen. Genom en revidering av besiktningensreglementet samt genom åtgärder, varigenom familjeförsörjare icke i samma utsträckning som för närvarande befrias från värnpliktens fullgörande under fredstid, kan dessutom en avsevärd utökning av antalet vapenföra värnpliktiga påräknas.»

Som ett exempel på, huru tillgången på vapenföra värnpliktiga, utöver i nuvarande linjekontingent ingående, kan tänkas fördelad till tjänstgöring under olika utbildningsår, meddelar chefen för armén nedanstående tabell:

Årsklass	Tillgång utöver nuvarande linjekontingent	Inkallas till första tjänstgöring under utbildningsåret					
		1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46
1940.....	12 100	6 050	6 050	—	—	—	—
1941.....	8 560	—	—	4 280	4 280	—	—
1942.....	4 680	—	—	—	—	4 680	—
1943.....	3 710	—	—	—	—	—	3 710

Chefen för armén föreslår därefter de kaderökningar, vartill det föreslagna systemet föranleder och vilka i allt väsentligt biträts av departementschefen i proposition nr 232.

I fråga om *tidpunkten för revideringens ikraftträdande*, anföres följande synpunkter:

»Därest den utökade tjänstgöringstiden kan åläggas årsklass 1939 och därest även sommargruppen av årsklass 1938 erhåller en med 30 dagar förlängd tjänstgöringstid (beredskapsövning) för att möjliggöra beredskapsförbandens organiserande under tiden 15 mars—15 juni 1940, kan beredskaps-tjänsten vara organiserad från och med den 15 mars 1940. Kategoriklyv-

¹ Återstoden sedan det sannolika antalet vapenföra värnpliktiga i varje årsklass minskats med såväl till linjetjänst uttagna som »familjeförsörjare» och »samvetsömma» samt enligt nu gällande grunder erforderligt antal man för tillgodoseende av marinens och flygvapnets handräckningsbehov.

ningens upphörande kan nämligen, under förutsättning att 1939 års riksdag fattar beslut därom, verka först vid inskrivningarna 1940. För att kunna tillgodose befälsbehovet måste slutligen en beredskapsövning om 30 dagar åläggas även studenter och likställda av årsgrupp 1938.»

Erforderlig beredskapstjänst intill den 15 mars 1940 måste sålunda grundas på provisoriska åtgärder. I syfte att tillgodose såväl den närmaste tidens beredskapskrav som önskemål om en förbättrad utbildning av de enligt 1925 års härordning alltför ofullständigt utbildade årsklasserna finner chefen för armén att *äldre årsklasser måste inkallas i omgångar* och nämner härom vidare:

»Vid bedömandet av i vilken omfattning inkallelser äro erforderliga, kan det givetvis tagas under omprövning att begränsa inkallelserna av äldre årsklasser till de kontingenter, som erfordras för att åstadkomma ständigt önskvärda beredskapsförband. På grund av de betydande olägenheter av skilda slag, som detta förfaringssätt skulle innebära utan att dock leda till påtaglig förbättring av beredskapsläget i stort, har jag emellertid icke ansett mig böra räkna med ifrågavarande alternativ. Fastmer har jag ansett, att frågan bör ses i ett större sammanhang och icke uteslutande mot bakgrunden av tillfälliga krav på för beredskapstjänstgöring tillgänglig trupp. På grund härav och av särskilda skäl böra inkallelserna närmast omfatta 7 årsklasser och givas formen av en särskild utbildning med en varaktighet av minst 30 dagar.

Utbildningen bör försiggå helst med endast en årsklass i sänder. Bestämmandet av tidpunkten för sådan utbildning bör ske med hänsyn dels till att den snarast möjligt kan genomföras, dels till kravet på beredskap intill dess det ovan föreslagna systemet hinner bringas i funktion, d. v. s. före den 15 mars 1940. En inkallelse under följande månader — vid samtliga truppslag — synes vara lämpligast, nämligen maj, juni, juli, augusti, oktober och november 1939 samt 15 januari—15 februari 1940 med en årsklass per omgång och månad. På grund av bristande befälstillgång och förläggningens utrymmen kan dock en annan än ovan angiven tidsfördelning visa sig lämpligare vid vissa truppförband, särskilt beträffande luftvärnsartilleriet.

Med hänsyn till den vikt utbildningen av äldre årsklasser måste tillmätas för arméns krigsberedskap i stort, bör, för tillgodoseende av befälsbehovet vid utbildningen, all övergångsstats-, reservstats- och reservpersonal åläggas tjänstgöringsskyldighet av samma längd som de värnpliktiga samt i anslutning härtill en befälsövning om 10 dagar. Vidare böra inskränkningar om möjligt göras i fråga om verksamheten vid vissa staber, skolor och utbildningskurser i avsikt att för trupputbildningen frigöra främst aktiv befälspersonal.»

Chefens för försvarsstaben tredje förslag, som i huvudsak anslöt sig till chefens för armén utredning, synes alltså ha utmynnat i följande huvudyrkanden:

Sammanfattning av det militära förslaget.

a) 7 äldre årsklasser inkallas i omgångar under 1939—1940 för komplettering av utbildningen;

b) tjänstgöringstiden för huvuddelen av de värnpliktiga ökas till 210 dagar;

c) tjänstgöringstiden för studenter och likställda ökas med 10 dagar;

d) samtliga värnpliktiga vid armén åläggas skyldighet att utöver ovan nämnda tjänstgöring fullgöra 30 dagars beredskapsövning;

e) vissa kaderökningar m. m. verkställas; samt

f) kategoriklyvningen upphäves.

Det torde kunna antagas, att detta tredje förslag närmast motsvarat de krav, som såväl chefen för armén som försvarsstabschefen ansett det nuvarande läget påkalla.

*Kungl.
Maj:ts pro-
positioner.*

I propositioner nr 232—234 har Kungl. Maj:t framlagt förslag, som avse visst stärkande av försvarsberedskapen men som äro långt mera begränsade än de militära chefernas. I prop. nr 247 rörande bl. a. arméns personalstater ingå även vissa, med proposition nr 232 sammanhängande förändringar i kadrarna. Beträffande den materiella beredskapen innehålla dessa propositioner hemställanden, som med insikt om den utrikespolitiska spänningen och det militärpolitiska lägets krav följa de militära myndigheternas yrkanden. Med tillfredsställelse kan även konstateras, att däri bl. a. vissa krav på ökad materiell beredskap vid armén, varom högerns representanter redan tidigare motionerat, blivit tillgodosedda.

Detsamma kan emellertid icke sägas om åtgärderna för den personella beredskapen. Av de sex huvudpunkter, vilka ingingo i de militära chefernas förslag enligt ovan, föreslås i propositionerna till genomförande endast två, nämligen d) och e). Övriga förslagshuvudpunkter avvisas av departementschefen. Propositionen har därigenom kommit att närmast upptaga försvarsstabschefens andra förslag med alla dess svagheter.

*Jämförelse
mellan pro-
positionerna
och det
militära för-
slaget.*

En jämförelse mellan de militära chefernas förslag och propositionen giver vid handen,

att i *beredskapshänseende* i trängre bemärkelse — d. v. s. tillgången på hjälpligt utbildad trupp i kasernerna — bägge alternativen (bortsett från den ökning av antalet man pr truppförband, som kategoriklyvningens upphävande enligt det militära förslaget medför) giva ungefär samma styrkor under tiden 1 mars—1 oktober, dock med undantag för 15 juni—15 juli, då enligt propositionen de inneliggande styrkorna som en följd av att tjänstgöringstiden icke utsträckts, ha i runt tal endast 2 månaders utbildning och icke äro användbara till stridsuppgifter,

att i *utbildningshänseende* — d. v. s. beredskap i vidsträcktare bemärkelse — propositionen icke innebär den förbättring, som det militära förslaget avser, utan bibehåller i stort sett de nuvarande förhållandena, så att vid en allmän mobilisering förbanden icke omedelbart äro operationsdugliga. Därest beredskapsövningen om 30 dagar uttages erhåller visserligen huvuddelen av

de värnpliktiga skenbart en utbildningstid av 210 dagar, men då under den tid, när beredskapsövningarna för beredskapens skull måste inläggas, rutinerat utbildningsbefäl icke kan disponeras — det är denna tid upptaget med den ordinarie årsklassens utbildning — utan att arméns utbildningsorganisation och skolverksamhet skall år efter år fullständigt sönderbrytas, innebär beredskapsövningen icke kompensation för den begärda förlängningen av utbildningstiden.

Redan i den omständigheten, att departementschefen icke velat i samma grad sörja för den personella beredskapen, som för den materiella, ligger enligt vår mening en inkonsekvens. Materiel som handhaves av otillräckligt utbildad personal är av lika ringa värde som personal utan materiel. Det ena såväl som det andra måste tillgodoses om full effekt skall utvinnas.

Undersökning av departementschefens allmänna utgångspunkter.

De militära cheferna hava grundat sina yrkanden på två med varandra intimt sammanhängande motiv. För det första måste ständigt vissa utbildade styrkor finnas till hands att omedelbart möta kuppertade företag. För det andra skall armén i övrigt vara i stånd att efter en hastig mobilisering och koncentrerung i skydd av beredskapsstyrkorna ingripa till dessas stöd och förstärkande. De militära cheferna ha sålunda helt naturligt utgått ifrån, att de med nödvändighet relativt svaga beredskapsstyrkorna även om de i vissa fall och avseenden bliva understödda av flotta, flyg och kustartilleri icke någon längre tid skola kunna avvärja en fiendes angrepp. Detta har emellertid departementschefen tydligen hållit för möjligt och därigenom kommit till en motsägelse i sin motivering samt till en upplösning av det intima sammanhanget mellan de två motiv, som varit vägledande för cheferna för armén och för försvarsstaben. Departementschefen finner sålunda nödvändigt, att delar av armén befinna sig i »ett beredskapstillstånd, som omedelbart kan övergå till stridstillstånd» (proposition 232, sid. 21), men samtidigt att »lantstridskrafterna, fränsett luftvärnsartilleriet, i allmänhet torde kunna räkna på en viss förberedelsetid, innan de komma att tagas i anspråk för direkta stridsuppgifter» (prop. 232, sid. 19). Med utgångspunkt från detta resonemang nöjer sig departementschefen med att föreslå åtgärder i syfte att under det som mest kritiskt ansedda sommarhalvåret (1 mars—1 oktober) säkerställa tillgången på trupp i kasernerna för beredskapstjänst, men avvisar såväl förlängning av tjänstgöringstiden vid armén, som inkallelse av äldre årsklasser för vidareutbildning. Beredskapskravet löses sålunda från sitt sammanhang med utbildningskravet.

I sina allmänna synpunkter yttrar departementschefen vidare (prop. 232, sid. 18—19):

»Till att börja med vill jag därvid framhålla, att den tanke, varåt jag vid framläggandet av årets statsverksproposition gav uttryck, nämligen att det icke vore uteslutet att särskilda åtgärder för den personella försvarsberedskapens stärkande kunde visa sig erforderliga jämväl under nästkommande

budgetår, onekligen måste sägas hava understrukits av händelsernas utveckling. Det torde icke tarvas någon närmare motivering för att statsmakterna redan nu gå i författning om vidtagande av dylika åtgärder. Enär de ifrågasatta åtgärderna måste innebära en utökning av våra försvarsanstalter i förhållande till vad som synes erforderligt under lugnare tider, böra de i möjligaste mån erhålla en sådan karaktär, att en återgång till utgångsläget kan ske, om och när detta befinnes lämpligt.»

Departementschefen synes sålunda anse det nuvarande spänningsläget i Europa som någonting sannolikt snart övergående och nöjer sig därför med åtgärder, som i hög grad få karaktär av ett provisorium. Denna uppfattning av läget torde även i icke ringa grad hava bidragit till departementschefens avvisande hållning såväl gentemot den föreslagna ökningen av utbildningstiden som ett upphävande av kategoriklyvningen.

Det utrikespolitiska läget. Departementschefens här ovan relaterade grundsyn på de utrikespolitiska och militärstrategiska frågorna kan av oss icke biträdas.

Vi ha tvärtom genom händelser av den mest allvarliga och vittutseende natur, vilka inträffat i Europa sedan våra motioner vid riksdagens början väcktes, styrkts i vår uppfattning, att det nuvarande kristillståndet icke kan räknas som snabbt övergående. Åtgärder som äro nödvändiga för att på längre sikt upprätthålla en god beredskap kunna ej avböjas allenast av det skälet, att de icke skulle ha omedelbar verkan och sålunda skulle kunna undvaras i *dagens* läge. En försvarsorganisation låter sig ej improvisera. Den tar lång tid att återuppbygga, och åtgärder för att återföra det svenska försvaret till den effektivitet, som för framtiden under alla förhållanden torde erfordras, måste därför omedelbart vidtagas — detta icke minst på grund av osannolikheten av att det nuvarande kristillståndet skulle vara blott tillfälligt.

Dessutom synas de senaste stora utrikespolitiska och militärpolitiska händelserna ha givit ytterligare erfarenhet om det moderna s. k. blixtkrigets karaktär och om de krav, som denna måste ställa också på Sveriges försvarsberedskap. Att vårt lands ställning i vissa avseenden är helt annorlunda än de länders, som den senaste tiden fått erfara blixtkriget, rubbar icke detta omdöme. Sverige ligger visserligen ej i intressekonflikt med någon stormakt och känner sig i nuvarande läge icke militärt hotat av någon viss makt eller grupp av makter. Det är av värde att detta konstateras som en viktig förutsättning för bedömandet av Sveriges politiska ställning och som en faktor, ägnad att understryka den svenska neutralitetspolitiken. Men det får ej förleda till några illusioner beträffande de risker, vilka även en neutral makt löper i händelse av en krigisk konflikt i Europa. Redan på ett mycket tidigt stadium av ett sådant krig kan Sveriges neutralitet bli hotad, och detta hot kan likaledes snabbt ta formen av en kupp mot svenskt område. Erfarenheten visar slutligen också, att ett dylikt företag kan av en stormakt givas en betydande omfattning, utan att den makt, mot vilken kuppen planeras, får kän-

nedom härom för att i tid kunna vidtaga större förberedelser, såsom efterutbildning av vissa årsklasser m. m. Detta manar även Sverige till upprätthållande av en skärpt beredskap för ett ögonblickligt försvar också mot avsevärda fientliga företag av kupppartad karaktär.

Strategiskt sett synes det orimligt att förutsätta möjligheten å ena sidan av kupppartade anfallsföretag och å den andra att dessa skulle utföras med så svaga krafter, att för deras nedkämpande för arméns vidkommande blott ett fåtal bataljoner skulle behöva insättas och att för övrigt tid vinnas för att göra den övriga armén operationsduglig. En stor del av manskapet kommer att vid inryckningen vara främmande för de nyaste vapnen och skyddsmedlen jämte deras handhavande samt befäl och manskap att i stor utsträckning brista i kännedom om och praktiska erfarenheter av hur den nuvarande arméns förband sammansätts och uppträda. Den förberedelse-tid som departementschefen anser sig kunna räkna med, avses uppenbarligen — förutom till den egentliga mobiliseringen — att kunna användas för att bota dessa brister. Någon sannolikhet för att dylik förberedelse-tid gives föreligger icke enligt vår mening. Då chefen för armén föreslagit att förberedelse skulle ske redan i fredstid, genom inkallelse av äldre årsklasser, och för framtiden, genom förlängning av utbildningstiden, har han beräknat en tid av 30 dagar pr årsklass, varvid rutinerat utbildningsbefäl kunde disponeras. Huruvida det skulle vara möjligt att — såsom departementschefen synes förutsätta, för den händelse »uppenbar fara» är förhanden — samtidigt utbilda minst 7 årsklasser med det då till ytterlighet uttunnade utbildningsbefälet och i övrigt med vid trupputbildning ovan reservbefäl på allenast 30 dagar får betraktas som i hög grad tvivelaktigt. Den förberedelse-tid, som erfordras för att armén ur utbildningssynpunkt skall bliva operationsduglig, måste sättas till minst dubbla tiden. Detta innebär, att den uppseendeväckande åtgärd, som allmän mobilisering utgör, måste vidtagas senast ett par månader innan armén skall möta fienden, därest fullgod beredskap vid detta avgörande tillfälle skall förefinnas. För den som hyser uppfattningen, att kupppartade företag över havet eller från våra grannländers områden endast skulle vara utförbara med mindre styrkor och att större företag skulle tvinga till sådana vidlyftiga och tidsödande förberedelser, att de av oss med säkerhet bleve kända månader i förväg, böra den senaste tidens händelser ha givit belägg för motsatsen. Detta gäller särskilt om de händelser, som inträffat sedan proposition nr 232 avlämnades. Att med dessa för ögonen lita på att månadslång förberedelse-tid skall stå till förfogande eller att delar av flotta, flyg och kustartilleri jämte ett fåtal beredskapsbataljoner skola mer än några dagar kunna motstå en angripare, är ett oerhört vägspele med Sveriges frihet och allt vad denna innebär såsom insats, och utan realpolitisk grund. Härtill kommer, att en försvarsberedskap, vilken öppet förklarats vara beroende

*Strategiska
syn-
punkter.*

av en minst månadslång förberedelsetid efter mobilisering, kan utgöra en lockelse för en fiende att tillgripa ett snabbt och överraskande anfallsföretag. Under sådana förhållanden, synes det icke möjligt, att beträffande åtgärder för den personella beredskapen stanna för allenast det, som Kungl. Maj:t i sina propositioner föreslår.

Inkallelse av äldre årsklasser.

Den angelägnaste åtgärden är utan tvivel kompletterande utbildning av de årsklasser, vilka skola utgöra stommen i den mobiliserade armén, men enligt 1925 års härordning endast fått 140 dagars övning (vid infanteriet) och som sakna kännedom om de modernaste vapnen och stridsätten. Enligt departementschefens uppfattning innebär inkallelse av äldre årsklasser för efterutbildning en uppoffring, som bör »åläggas medborgarna endast då uppenbar fara är för handen» (proposition 232, sid. 23). Häre kunna vi till fullo instämma. Då departementschefen emellertid fortsätter: »Så kan enligt mitt sätt att se icke det nuvarande läget karakteriseras», strider detta mot den uppfattning av det utrikespolitiska läget, som vi hysa och tidigare redogjort för.

Vi förbise icke de svårigheter, som bli förenade med en inkallelse av äldre årsklasser, såväl för de inkallade och för näringslivet som för arméns myndigheter och utbildningsorganisationer. I vad avser de förra torde den djupt gående försvarsviljan i vårt folk borga för, att villighet till erforderliga uppoffringar även skall finnas. Inför risken att behöva sända ofullständigt utbildade svenska män mot en välövad och med alla tekniska hjälpmedel förtrogen och utrustad fiende bör det ligga i allas intresse att tillförsäkra våra värnpliktiga en fullgod utbildning.

Givetvis kunna dessa inkallelser medföra vissa ekonomiska påfrestningar för de värnpliktiga. Det synes oss självklart, att statsverket härvidlag bör i ena eller andra formen träda hjälpende emellan. En lämplig utväg torde enligt vår mening vara att ge exempelvis sådana värnpliktiga, som ha försörjningsplikt mot anhöriga, en något ökad dagavlönning. De beräkningar vi gjort beträffande de eventuella kostnaderna av en förhöjning med förslagsvis 2 kr. synes oss ej ge vid handen att oöverstigliga hinder för detta skulle finnas.

Även för näringslivet måste dylika inkallelser leda till vissa svårigheter; det är uppenbart att sådana alltid uppkomma på grund av den allmänna värnplikten. I detta fall bli enligt vår mening svårigheterna icke av en sådan omfattning att de kunna få bli avgörande. Under alla omständigheter väga de lätt i jämförelse med de olyckor, som inkallelserna avse att skydda oss emot. Ett av de starkaste skälen att godtaga arméchefens förslag är också att svårigheterna i detta avseende liksom i alla andra bliva mindre vid inkallelser årsklass efter årsklass än om en utbildning i tid av uppenbar fara skulle ske av sju årsklasser samtidigt. Dessutom kunna de säkerligen i icke ringa utsträckning förebyggas genom praktiskt orga-

nisatoriska åtgärder. Vi nämna härvid att sådana arbetstagare, exempelvis specialister, som icke utan men för rörelsen inom viktiga näringsgrenar skulle kunna undvaras i sin tjänst och som även vid mobilisering skulle få uppskov, enligt vår mening böra frikallas från den extra värnpliktsövningen. För att undvika de största svårigheterna för jordbrukets folk kunde möjligen den ändringen gentemot arméchefens förslag övervägas, att tiden för inkallelserna jämkades med hänsyn till skördeförhållandena inom olika delar av landet.

De svårigheter som vid de extra inkallelserna möta arméns myndigheter och utbildningsorganisationer hava av chefen för armén beaktats. Då han det oaktat föreslår inkallelse av sju årsklasser torde man ha rätt att förvänta, att därmed förbundna svårigheter kunna övervinnas. För de årsklasser vilka föreslås bli efterutbildade under oktober, november, januari och februari bör det ordinarie utbildningsbefälet i icke ringa utsträckning kunna stå till förfogande. Under sommarmånaderna däremot är detta befäl, som tidigare omnämnts, i anspråktaget för den ordinarie årsklassens utbildning. För den skull avses inskränkningar i fråga om verksamheten vid staber, skolor och utbildningskurser i avsikt att frigöra främst aktiv befälspersonal för utbildningsverksamheten. Detta kommer otvivelaktigt att i viss grad sönderbryta stabs- och skolverksamheten — något som kan göras ett år men icke under en följd av år. Dessutom förutsätter chefen för armén, att all övergångsstats-, reservstats- och reservpersonal åläggas en tjänstgöringsskyldighet som överstiger de äldre inkallade värnpliktigas med 10 dagar, avsedda att användas till en befälsövning i anslutning till och före de värnpliktigas inkallelse med ändamål att förbereda detta befäl för dess utbildningsverksamhet.

Om det oaktat svårigheter uppstå, som icke helt kunna övervinnas, så måste återigen beaktas att dessa svårigheter bli än mycket större om utbildning skall ske av alla årsklasser på en gång i anslutning till och omedelbart efter mobilisering om nu överhuvud tid till sådan utbildning då gives. Då kan icke reservbefälet inkallas till en förberedande 10-dagars övning. Då står icke heller befälet vid staber och skolor till förfogande, enär detta erfordras för alla de staber m. m. som vid samma tillfälle ovillkorligen måste organiseras och funktionera. Den som ryggar för svårigheterna vid en i fredstid anordnad utbildning i omgångar, kan icke rimligtvis förlita sig på den »förberedelsetid» varpå departementschefen räknar.

Om behovet av förlängd utbildningstid hava de militära cheferna enstämigt vittnat. Chefen för armén begär en tjänstgöringstid i fredstid av 240 dagar, varav för utbildning 210 och för beredskapstjänst 30. Givet är att även de senare dagarna skola i den mån det låter sig göra användas för utbildning, men med det befäl, varmed förbanden skola gå i fält, d. v. s. i stor utsträckning reservbefäl, och om möjligt på de platser, där de be-

*Förlängd
utbildnings-
tid.*

räknas finna krigsanvändning. Beredskapstjänsten ersätter på så sätt icke och kan icke ersätta de bristande 30 dagarna i den egentliga utbildningstiden.

Departementschefen avvisar en ökning av utbildningstiden, bl. a. emedan avgörande om dess längd träffades 1936 och framhåller, att »det torde knappast med fog kunna göras gällande, att sedan nämnda tid sådana förskjutningar inträffat militärtekniskt och militärpolitiskt, som föranlett ett nytt läge för denna fråga» (proposition nr 232, sid. 22). Riktigheten av detta departementschefens påstående kan med skäl betvivlas. 1936 års försvarsbeslut fattades på grundvalen av utredningar, daterande sig huvudsakligen från 1933 och 1934. Sedan dess ha otvivelaktigt icke oväsentliga militärtekniska och militärpolitiska förändringar skett. Därmed må emellertid vara hur som helst, faktum kvarstår, att de militära myndigheterna redan då yrkade minst 210 dagars utbildningstid. Först med år 1938 ha erfarenheter vunnits om hur 1936 års försvarsordnings utbildningstid verkar. Dessa erfarenheter synas i högre grad än t. o. m. de militära myndigheterna hållit för troligt, ha bekräftat, att den nuvarande utbildningstiden är för kort. Vi ha sålunda för vår del ansett oss böra biträda det förslag, om förlängning av utbildningstiden, som framlagts av chefen för armén och varom utredning föreligger.

Med utbildningstiden vid armén sammanhänger i viss mån även utbildningstiden vid kustartilleriet. Chefen för detta vapen har även i ett av sina alternativ (proposition nr 232, sid. 16) föreslagit 210 dagar. Därigenom skulle utbildningstiden vid samtliga försvarsgrenar, utom marinen i vad avser flottan, bli densamma för huvuddelen av de värnpliktiga. Därigenom skulle även i en framtid, då årsklassernas numerär nedgår och en övergång till allenast en inkallelseårgång vid kustartilleriet kanske blir framtvingen, en något längre beredskap kunna upprätthållas än med nuvarande utbildningstid. En ökning av utbildningstiden med 10 dagar för såväl värnpliktiga i allmänhet som för studenter vid kustartilleriet synes därför böra beslutas samtidigt som motsvarande ökning vid armén.

*Kategori-
klyvningens
upphävande.*

Beträffande den s. k. kategori-klyvningen finner departementschefen (proposition nr 232, sid. 22—23), att ett formligt beslut om dess upphävande icke skulle innebära några praktiska fördelar. Ett mindre steg i riktning mot kategori-klyvningens upphävande tages dock därigenom, att arméns linjekontingent ökas med 750 man. I övrigt föreslås (proposition nr 233, sid. 4) dels såsom en övergångsåtgärd överförande av 1 000 redan inskrivna ersättningsreservister till linjetjänst, därav 750 man till hären och 250 man till marinen (kustartilleriet), dels (proposition nr 232, sid. 35), tydligen med verkan för framtiden, att kustartilleriets vinterkontingent, 500 man, helt uttages bland ersättningsreservister, som utbildas i vapentjänst.

Genom dessa åtgärder gives en viss bekräftelse, att i år föreligger behov

av kategoriklyvningens borttagande. Departementschefen anför också, att motsvarande förhållanden komma att föreligga så länge särskild försvarsberedskap påfordras (proposition nr 232, sid. 23). Anledningen till att likväl företrädesvis provisoriska åtgärder rekommenderas anges bl. a. vara, att inom få år värnpliktskontingenten nedgår så mycket, att med nuvarande uttag av värnpliktiga ersättningsreserven av sig själv upphör att finnas. Detta sista motiv kan, enligt vårt förmenande, icke anföras som ett skäl för kategoriklyvningens bibehållande. Såsom chefen för armén med sina tabeller visat skulle den för beredskapstjänstens upprätthållande erforderliga förstärkningen av värnpliktskontingenterna kunna säkerställas ända till och med utbildningsåret 1945—46, därest kategoriklyvningen slopas. I annat fall skulle denna möjlighet försvinna redan 1942. Departementschefens önskan att så långt möjligt är endast vidtagna provisoriska åtgärder synes emellertid främst sammanhånga med hans åsikt, att det nuvarande spänningsläget och det därav härrörande behovet av beredskap endast är något snart övergående. Då vi, som tidigare anförts, icke kunna dela denna uppfattning, anse vi följaktligen, att kategoriklyvningen nu måtte upphävas. Enär sålunda starka sakskalet enligt vår uppfattning tala för en sådan åtgärd, vilja vi därjämte understryka en annan synpunkt, som just i detta sammanhang synes oss icke mindre viktig. Det kan icke anses rättvist eller förenligt med god demokratisk ordning att vissa vapenföra värnpliktiga mer eller mindre godtyckligt befrias från tjänsteplikt, som eljest åligger huvudparten av unga män.

De med våra förslag förenade merkostnaderna hava på grundval av *Kostnader*. chefens för armén förslag beräknats sålunda.

För ökning av utbildningstiden för armén till 210 dagar för värnpliktiga i allmänhet och till 270 dagar för studenter och likställda

1 410 000 kronor

årliga kostnader, beräknade efter 2,85 resp. 3,35 kronor per man och dag och inkluderande samtliga utgifter för underhåll, resor, övningar m. m.

För ökning av utbildningstiden vid kustartilleriet till 210 dagar för värnpliktiga i allmänhet och till 270 dagar för studenter och likställda

28 500 kronor

årliga kostnader, beräknade såsom för armén.

För kategoriklyvningens borttagande innebärande en utbildning av ytterligare i medeltal 4 000 man per år under 240 dagar

2 900 000 kronor

årliga kostnader, vilka dock för budgetåret 1939—1940 minskas med i runt tal 897 000 kronor på grund av de i propositionerna föreslagna överföringarna av ersättningsreservister till utbildning av vapen.

För inkallelse av sju äldre årsklasser till efterutbildning

21 460 000 kronor

beräknade efter 4 800 000 tjänstgöringsdagar med 3,80 kronor per dag och inkluderande utgifter för övningar, hästar och motorfordon för befälspersonalens inbeordrande, traktamentsersättningar för stabspersonal m. m. eller tillsammans

24 901 500 kronor.

Härtill kommer det ökade anslag, som erfordras för ökad ersättning till inkallade värnpliktiga. Det torde böra ankomma på vederbörande utskott att härom avge förslag till riksdagen.

I en särskild motion hava vi hemställt om vidtagande av de ändringar i värnpliktslagen, som äro erforderliga för genomförandet av här föreslagna åtgärder.

Med stöd av det anförda hemställa vi alltså,

att riksdagen för genomförande av härovan föreslagna åtgärder måtte bevilja ett förslagsanslag av 24 901 500 kronor.

Stockholm den 18 april 1939.

Fritiof Domö.

J. B. Johansson.

Nils Gabrielsson.

M. Svensson.

Karl Wistrand.

Gustaf Velander.

Gustaf Tamm.

Tjänstgöringstiden för huvuddelen av infanteriets värnpliktiga inom de europeiska arméerna.¹

